



نمایی از یکی از تأسیسات هسته‌ای ایران

آیا این امکان وجود دارد که هریک از مواردی که در این توافق آمده است روی میز مذاکرات نهایی قرار نگیرد؟

نبات گنجانده شدن آژانس در توافق

نکته دیگری که در محافل خبری به آن پرداخته شده بود، این است که آژانس به عنوان عضو ناظر به جمع طرف‌ها اضافه شده است. اکنون سوال این است که این موضوع روند کار و مذاکره را سخت‌تر می‌کند یا آسان‌تر؟ و اصولاً چه پیامدهایی می‌تواند داشته باشد؟ خبرگزاری فارس در ۲۸ دی ماه ۹۲ در گزارشی راجع به این موضوع نوشت: «این مجموعه همکاری‌های جدید می‌تواند چند مسئله اساسی ایجاد کند: ۱- اولین نکته حفاظت از حجم انبوه اطلاعات جدیدی است که آژانس چه در قالب توافق ژنو و چه در قالب مدلته‌های توافق شده با ایران دریافت خواهد کرد. ۲- مسئله دوم تبدیل تعهدات داوطلبانه ایران به تعهدات دارای الزام حقوقی است. ۳- سومین مسئله این است که دایره درخواست‌های آژانس تا کجا توسعه پیدا خواهد کرد و آیا همکاری‌های جدید روند حل پرونده را تسریع می‌کند یا اینکه به طرح‌سوال‌ات و ابهامات جدید خواهد انجامید. ۴- چهارمین مسئله نیز درگیر شدن آژانس در فرآیند راستی‌آزمایی تعهداتی است که منشاء آن‌ها توافقات سیاسی است و همین می‌تواند آژانس را هر چه بیشتر از مأموریت‌های حقوقی خود در چارچوب پادمان‌ها و اساسنامه دور و درگیر بازی‌های سیاسی کند. همچنین در این باره محافل خبری نوشتند که چرا ناظر انجام تعهدات فقط برای ما وضع شده؟ آیا ایران حق ندارد نظارت بر روی طرف غربی برای حسن اجرای تعهدات خود داشته باشد؟ چرا به چنین چیزی در متن اشاره نشده است؟



تیم مذاکره کننده باید توجه لازم به تاکتیک‌های طرفین خصوصاً در گنجاندن کلمات و تعهدات دو پهلو (Equivocal) که در آینده باعث تفاسیر به‌رای بعضی از اطراف مذاکره شود مبذول دارند.

بیانیه ای بخواند؛ اما مشکل این است که بیانیه باید هم طوری تنظیم شود که برداشت مردم آمریکا از کلمات، برداشتی شامل قاطعیت دولت، حمایت بی‌درغش از گروگان‌ها و تنفرش از گروگان‌گیرها باشد و هم به موقعیتی که تصور می‌کنند توسط وکیل فرانسوی ایران و قطب زاده برای همکاری باریس سازمان ملل (کورت والد هایم) ایجاد شده، لطمه نخورد. دکتر علی ماروسی دبیر شورای مشورتی مرکز حقوقی و داوری لاهه ۴ روز پیش از نهایی شدن توافق ژنو در یادداشتی که ۳۰ آبان ۹۲ در روزنامه خراسان منتشر شد، به تیم هسته‌ای کشورمان هشدار داده بود: «... تیم مذاکره کننده باید توجه لازم به تاکتیک‌های طرفین خصوصاً در گنجاندن کلمات و تعهدات دو پهلو (Equivocal) که در آینده باعث تفاسیر به‌رای بعضی از اطراف مذاکره شود مبذول دارند. با نگاهی دقیق و نقادانه به اسناد تعهدآور بین‌المللی، می‌توان میزان انحراف توانایی تیم‌های مذاکره کننده و حقوقی طرفین را در تنظیم و انسجام دهی به توافقات طرفین به وضوح مشاهده کرد. به دیگر سخن، در مذاکرات بین‌المللی، تعیین هدف همیشه همراه است با تعیین کف و سقف خواسته، که به عنوان عنصر اولیه و مهم در رسیدن به توافق است...»

۴ پرسش در باره برخی ابهامات متنی دیگر توافق

همچنین دفتر مطالعات انقلاب اسلامی نیز در گزارشی در این باره به بیان چند پرسش پرداخت: ۱- مقصود از عدم توسعه تأسیسات مخصوصاً در راکتور آب سنگین اراک چیست؟ ۲- دقیقاً چه زمانی ایران می‌تواند ادعا کند یک ماشین خراب است و باید جایگزین شود؟ ۳- ایران دقیقاً چه کاری باید انجام دهد یا قطعنامه‌های شورای امنیت به نحو رضایت بخش پیگیری شده باشد؟ ۴- آیا ایران اجازه دارد بخش تحقیق و توسعه نطنز را گسترش بدهد؟

نقشه راه یا طرح اقدام مشترک؟

پس از توافق ژنو و نیز آغاز اجرای آن ظرفیت و تیم هسته‌ای کشورمان هر جا در باره چهار چوب مذاکرات برای دست‌یابی به توافق نهایی اظهار نظر کرده‌اند، صراحتاً تأکید کرده‌اند که چهار چوب این مذاکرات باید بر مبنای توافق ژنو تعیین شود. به بیان دیگر هر آنچه قرار است در مذاکرات نهایی روی میز مذاکره قرار بگیرد در توافق ژنو آمده است. اکنون سوال اینجاست که آیا ایران یا هریک از کشورهای ۵+۱، اگر احساس کنند در این توافق به حقوق خود نرسیده‌اند می‌توانند در چهار چوب مذاکرات برای توافق نهایی موارد جدیدتری را بگنجانند و نیز

در این باره دکتر فواد ایزدی عضو هیئت علمی دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران در یادداشتی که «رجانیوز» در تاریخ ۲۷ آذر ماه آن را منتشر کرد نوشت: «نکته اول این که... در متن چهار صفحه‌ای توافق نامه، هر جا کلمه تحریم‌ها (sanctions) به میان آمده است، عبارت هسته‌ای (nuclear-related) با آن همراه شده است. به عبارت دیگر در گام نهایی، و پس از انجام تمام تعهدات ایران بر اساس توافق نامه، فقط تحریم‌های هسته‌ای سازمان ملل، تحریم‌های هسته‌ای چند جانبه، و تحریم‌های هسته‌ای ملی برداشته خواهد شد. در نتیجه تحریم‌های بانکی و نفتی مصوب کنگره آمریکا، در جای خود محفوظ خواهد ماند. متأسفانه در برخی از بخش‌های ترجمه رسمی توافق نامه ژنو توسط وزارت امور خارجه ایران اشتباهاتی به چشم می‌خورد. چرا که از قید کلمه «هسته‌ای» برای تحریم‌های چند جانبه و ملی در متن اصلی صرف نظر شده است... نکته منفی دوم این توافق نامه، مشروط شدن حق غنی سازی ایران به نظر موافق آمریکاست. به این نکته در پاراگراف چهارم صفحه آخر اشاره شده است با این مضمون که این توافق نامه باید «مضمن یک برنامه غنی سازی باشد که توسط طرفین تعریف می‌شود»، این جمله به روشنی بیان می‌کند که هریک از طرفین می‌توانند تعریف خاص خود را داشته باشند، به عبارت دیگر تحقق غنی سازی، مشروط به تأمین نظر مثبت طرف مقابل است. جان کری نیز به این نکته در جلسه استماع کمیسیون روابط خارجی مجلس نمایندگان آمریکا در تاریخ ۱۹ آذر ۱۳۹۲ (۱۰ دسامبر ۲۰۱۳) اشاره کرده است... نکته سوم هم این که... به نظر می‌رسد آمریکانه تنها قصد دارد با استفاده از توافق ژنو، کنترل و مدیریت برنامه هسته‌ای ایران را در دست گیرد، بلکه علاقه مند است در این راستا محدودیت‌های مورد نظر خود را در پروژه‌های نظامی و موشکی کشور نیز اعمال کند. اجبار ایران به پذیرش پروتکل الحاقی در گام آخر توافق نامه نیز از همین منظر قابل تحلیل است...»

تجربه تاریخی آمریکا در باره استفاده از کلمات دو پهلو

در باره این موضوع سایت خبری مشرق به نکته جالبی اشاره کرد. این سایت هفتم بهمن ۱۳۹۲ در گزارشی به بازخوانی کتاب «بحران» درباره خاطرات همیلتون جردن* (رییس ستاد کاخ سفید) از سال آخر ریاست جمهوری کارتر و بحران گروگان‌گیری سفارت آمریکا در ایران پرداخت و نوشت: «خاطرات جردن رسیده به ۲۶ بهمن ۱۳۵۸ (۱۵ فوریه ۱۹۸۰)؛ به آن جا که قرار است کارتر برای اقناع مردم آمریکا